

Filmy, jak je známe, končí, říká režisér Rajko Grlić

[novinky.cz/clanek/kultura-filmy-jak-je-zname-konci-rika-reziser-rajko-grlic-40439636](https://www.novinky.cz/clanek/kultura-filmy-jak-je-zname-konci-rika-reziser-rajko-grlic-40439636)

Právo

Na tiskové konferenci vás označili jako českého Chorvata z Ameriky. Souhlasíte s touto přezdívkou?

Ne, kdepak. Jsem člověk ze Záhřebu a říkám, že má národnost je záhřebská.

Ovlivnila vás nějak česká filmová kultura? Ovlivnilo mě všechno. Režiséři, literatura, hudba, celá kultura a hlavně divadlo. Praha měla fantastická divadla. Chodil jsem Na zábradlí a do Divadla na Vinohradech. Bylo tam hodně undergroundu a ovlivnilo to celou generaci režisérů.

Během sovětské okupace jste studoval na pražské FAMU. Odrazila se tato situace na vaší tvorbě?

Po roce 1968 jsem přestal věřit v politiku. Nevím, jak se to projevilo v mých filmech, ale určitě nějak podvědomě ano.

Jak své filmy tvoříte?

Každý, kdo dělá filmy nebo píše knížky, žije v příbězích. Natáčení filmu je pro mne kus života, jeho tvorba trvá tři až čtyři roky. Nikdy se ale na své filmy znovu nedívám a nic bych na nich tedy nezměnil. Co se stalo, stalo se, člověk se nemůže vrátit zpátky. K těžkým věcem v životě patří i pocit, že nevíme, jestli bychom se jim neměli zasmát. Je to taková životní ironie.

Když vyprávíte příběhy, máte jednotnou myšlenku, kterou chcete, aby si divák odnesl?

Ne. Člověk, který chce předat jednu myšlenku, ji může napsat. Film je komplikovanější. Jde o to, aby divák na plátně uviděl nějakou spojitost se svým životem, aby v sobě otevřel něco, co jinak neviděl. Výsledkem je dobře fungující trojúhelník tvůrce filmu, film a divák.

Změnily se oproti předchozím desetiletím podmínky pro natáčení? Kvůli nedostatku peněz je to teď mnohem těžší. Bez spolupráce s ostatními státy by to nešlo. Na jednom filmu musejí spolupracovat tři až čtyři země, ale tak je to všude v Evropě.

Který chorvatský film z posledních let byste doporučil?

Sigurno mjesto (Bezpečné místo, pozn. red.). Jeho režisér Juraj Lerotić má úplně jiný přístup k natáčení, než jaký mám já. Ale je to fantastický film a na podzim bude uveden i v Česku.

Na programu Letní filmové školy byly čtyři vaše filmy. Jedním z nich byl Jen jednou se miluje z roku 1981. Provázely ho dramatické okolnosti. Můžete je připomenout?

Je to příběh o lidech, kteří věřili, ale víru ztratili. Věnoval jsem ho svým rodičům. Komise produkčního studia Jadran film mi k němu napsala tři stránky poznámek, co musím změnit. Já se tím ale odmítli řídit, protože jsem věděl, že za rok bude už komise jiná.

Poté co jsme film natočili, jsme udělali dvě kopie. Jednu jsem dal tajně své sestře, která ji propašovala do Francie. Kopii v Chorvatsku zabavila policie. Potom se ale u nás dozvěděli, že jsem film poslal do

zahraničí a že se bude promítat na festivalu v Cannes. Měl obrovský úspěch. Byl jsem u toho osobně, ale poslali se mnou dva policisty.

To jste byl docela dobrodruh. Nebál jste se takhle pašovat filmy?

Naučil jsem se to od režiséra Andrzeje Wajdy. Kdysi vytvořil dvě kopie filmu, jednu si nechal a druhou poslal do Paříže. Když máte kopii v zahraničí, můžete vyjednávat. Jinak vám ji zabaví a nemáte nic.

Proč jste odešel učit do USA?

Jednoduše řečeno z politických důvodů. Začalo být velice nepříjemné, když jsem mluvil o tom, co si myslím o novém systému. Lidé mi telefonovali, chodili za mnou, volali na mě na ulici, bylo to hrozné.

Třicet let jsem se pokoušel nebýt součástí socialismu a zůstat v nezávislé pozici. Když přišel nacionalismus, zjistil jsem, že můžu být buď s ním, nebo proti němu. Nejjednodušší mi však přišlo odejít. Nabízeli mi místo ve Španělsku, ale bohužel leží moc blízko bývalé Jugoslávie.

Kdyby vám dnes bylo dvacet, rozhodl byste se studovat filmovou tvorbu?

Myslím si, že filmy, jak je známe, končí. Byla to záležitost dvacátého století. Studium už dneska není tolik potřeba. Technika, která byla dříve jenom ve škole, je dnes volně k dispozici. Kromě toho si myslím, že když má člověk co říct, nepotřebuje filmařinu až tak studovat.